

ČESKOSLOVENSKÁ INICIATIVA V OSN NA PODPORU ZÁSAD MÍROVÉHO SOUZITÍ A MOŽNOSTI JEJÍHO VYUŽITÍ V EVROPĚ

Vratislav Pěchota

Mezi faktory, které působí na utváření mezinárodních vztahů, zaujímá mezinárodní právo nikoli zanedbatelné místo. Současné mezinárodní právo je ve své podstatě výrazem vůle států podřizovat se ve vzájemných vztazích dohodnutým standardům chování, navzájem respektovat svou svrchovanost a nezávislé postavení a ochraňovat společně základní zájmy mezinárodního společenství, jakými jsou mír, mezinárodní bezpečnost, hospodářský a sociální rozvoj ve světovém měřítku.

Doba, v níž žijeme, je charakterizována hlubokými změnami jak ve složení mezinárodního společenství, tak i ve směru jeho vývoje. Základní skutečností naší epochy je existence států s rozličnými společenskými a hospodářskými systémy. Uznání naprosté rovnoprávnosti existujících společenských soustav je nezbytným předpokladem pro rozvíjení styků mezi nimi. Rozpad koloniální soustavy a vstup desítek nových států na světové dějiště je dalším výrazným rysem naší doby. Mezinárodní pluralismus nevyhnutelně vyplývající ze struktury současného mezinárodního společenství neodstranil možnost uspořádání vztahů mezi státy na základě *obecného* mezinárodního práva, nýbrž naopak, zdůraznil nutnost jeho existence a vyvolal potřebu jeho výrazného posílení. Základním kamenem soudobého mezinárodního práva se staly *zásady mírového soužití*.

Zásady mírového soužití v chápání socialistických států představují objektivní mezinárodně právní principy, na jejichž přísném dodržování závisí zachování míru, rozvíjení mírových vztahů mezi všemi státy a prohlubování rovnoprávné a vzájemně výhodné spolupráce. Tyto zásady nalezly odraz v Chartě OSN, zejména v jejích člancích 1 a 2, v řadě jiných mezinárodních dokumentů a hluboko pronikly do právního vědomí národů celého světa. Jde o základní zásady současného mezinárodního práva, mající nespornou právní platnost a zavazující všechny členy mezinárodního společenství.

Aby tyto právní zásady skutečně a s očekávanou mírou účinnosti sloužily ochraně hodnot, o nichž byla řeč, musí být zajištěny tři hlavní předpoklady: a) jejich obsah a cílové zaměření musí vyjadřovat současné objektivní potřeby mezinárodního společenství (požadavek spojení s politickými realitami); b) práva a povinnosti států z nich vyplývající musí být vyloženy v maximálně přesné a přístupné podobě (požadavek kodifikace); c) musí být zároveň posíleny prostředky pro zajištění jejich bezpodmínečného a důsledného dodržování

všemi státy (požadavek zvýšení účinnosti mezinárodních mechanismů, především OSN, a její univerzalizace).

Cesty k vytvoření těchto tří základních předpokladů pro zvýšení úlohy mezinárodního práva v soudobém světě jsou nepochybně složité a obtížné. Otázka promítnutí politických realit do norem mezinárodního práva, jež jsou produktem sladění vůlí států, je věcí poměru sil mezi hlavními skupinami států. Problém kodifikace vyvolává řadu otázek politického a právního rázu, neboť navíc o legislativně technických a metodologických obtížích. Nejméně snadno je za současných podmínek vytvořit účinný systém záruk pro respektování norem mezinárodního práva; v tomto směru by bylo nerealistické mířit za hranice toho, co nabízí Charta OSN v ustanoveních o pravomoci jednotlivých orgánů OSN a co zůstává dosud z těchto pravomocí nevyužito.

Obzvláště v poslední době se stal tento úkol aktuálním a vskutku nabalíhavé povahy. Nejnovější události na světové scéně vynesly na povrch mnoho znepokojujících náznaků eroze mezinárodní zákonnosti.

Jaké jsou dnes ve skutečnosti hlavní faktory, které zmenšují účinnost mezinárodního práva?

Především stojíme před skutečností téměř nepřetržitého opomíjení a znevažování základních zásad obsažených v Chartě OSN. Přes bezpodmínečný zákaz hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích jsme svědky svéhovolného používání ozbrojené síly v různých částech světa.

Za druhé pozorujeme stále rostoucí tendence jistých států používat dvojího standartu v mezinárodních vztazích. Nepodařilo se do důsledku prosadit zásadu, že v mezinárodním společenství existuje jedno měřítko pro posuzování legálnosti počínání států bez ohledu na jejich velikost, sílu či postavení ve světě, jak to požaduje Charta OSN. Není vymýcena ani představa, že lze přiznávat nebo odpírat aplikaci základních právních zásad mírového soužití vůči jednotlivým státům podle toho, zda se politika toho nebo onoho státu líbí či nelíbí dané mocnosti. Výrazem toho v politické oblasti je koncepce tzv. selektivní koexistence, o níž se v poslední době často hovoří v amerických politických kruzích.

Za třetí nelze přehlížet tvrdošíjně přežívání zastaralého politického pojetí, které je stále základem přístupu některých států k mezinárodnímu právu — totiž že moc je základnou zákonností a práva a že hrubá síla vytváří právo.

Za čtvrté stále se setkáváme s tendencí nepřipustit rozšíření úlohy mezinárodního práva na nejdůležitější sféry mezinárodního života. Někteří američtí právníci hlásí se k tzv. realistické škole, rozšiřují tvrzení, že rozsah aplikace mezinárodního práva je nutně omezený, že pouze některé oblasti mezinárodních vztahů — pouze nevelké, technické oblasti vztahů — jsou regulovány mezinárodním právem, zatímco hlavní část mezinárodních vztahů zůstává mimo jakýkoli vliv mezinárodního práva a je vyhrazena politickému rozhodování založenému na subjektivním hodnocení dané situace. Stát v takových situacích vychází z toho, co považuje za výhodné pro své politické cíle. V nejlepším případě dobrovolně uplatňuje ve svém jednání určitou míru sebeomezení. Tato koncepce je jen teoretickým zdůvodněním praktického postoje imperialistických států, které odmítají podrobit se mezinárodně právním standardům a přijmout tak omezení své akční volnosti, diktované zájmy mezinárodního společenství.

To jsou ve skutečnosti hlavní překážky účinného využití mezinárodního

práva v současném mezinárodním životě. Tolerovat je by znamenalo smiřovat se s existencí chaotických podmínek v mezinárodním společenství, za nichž by svévole a ničím nezadržované násilí přerostly do hroživých rozměrů. Je především nutno odstranit z mezinárodního života představu, že existuje volnost výběru mezi řešením mezinárodních problémů pokojnou cestou nebo použitím síly. Je třeba dosáhnout toho, že mezinárodní právo nebude považováno za pouhý souhrn doktrinárních pouček, nýbrž za *nástroj k dosažení racionální součinnosti států při řešení životních mezinárodních otázek*.

S plným vědomím složitosti úkolu vytvořit lepší podmínky pro uplatnění úlohy mezinárodního práva a pro zvýšení koeficientu jeho účinnosti navrhlo Československo spolu s několika dalšími socialistickými a neangažovanými státy Valnému shromáždění OSN před pěti roky, aby byly základní právní zásady mírového soužití kodifikovány, a tak byl vytvořen předpoklad pro jejich pokrokový rozvoj. Během téhož XVII. zasedání Valného shromáždění předložila Československá delegace v právním výboru Valného shromáždění ucelený návrh *Deklarace zásad mírového soužití* (dokument OSN A/C.6/L.505), obsahující preambuli a devatenáct článků formulujících jednotlivé zásady mezinárodního práva, jejichž důsledná aplikace je předpokladem pro udržení míru, upevnění mezinárodní bezpečnosti a rozvoj mírového soužití a spolupráce mezi státy bez ohledu na rozdílnosti v jejich společenském zřízení.

Tato iniciativa se stala základem aktivity široké, stále se rozmnožující skupiny členů OSN, která dnes zahrnuje kromě socialistických zemí většinu africko-asijských a latinskoamerických států a řadu západoevropských zemí. Přerostla v široce koncipovaný projekt faktické obnovy a revitalizace základního fondu mezinárodních právních zásad s cílem učinit mezinárodní zákonnost jednou z důležitých dimenzí tvárnosti dnešního světa.

Nejenže se tzv. československý bod (jak neoficiálně pojmenovává mnoho delegátů bod zvaný *Projednáni zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou OSN*) stal jednou z nejzávažnějších položek každoročního pořadu jednání Valného shromáždění, ale podařilo se jej přes počáteční opozici západní menšiny a přes nedůvěru a rozpaky mnoha dalších států posunout z roviny obecné diskuse do stadia skutečné kodifikační práce. Vlastní kodifikační práci, jejíž nejdůležitější složkou není — jak by se očekávalo — studijní činnost expertů, nýbrž intenzivní negociační úsilí vlád, se zabývá zvláštní výbor vytvořený Valným shromážděním v roce 1963 a obnovený v roce 1965. Sešel se již ke třem zasedáním: v Mexiku (1964), New Yorku (1966) a Ženevě (1966).

V souladu s rezolucí č. 1815 (XVII) schválenou na XVII. zasedání Valného shromáždění v roce 1962 se stalo předmětem jednání těchto sedm základních mezinárodních právních zásad:

- a) zákaz hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích;
- b) povinnost států řešit své mezinárodní spory pokojnými prostředky;
- c) povinnost nevměšovat se do vnitřních věcí jiných států;
- d) zásada svrchované rovnosti států;
- e) povinnost států spolupracovat mezi sebou;
- f) zásada rovných práv a sebeurčení národů;
- g) zásada poctivého plnění mezinárodních závazků.

Rozpornost v postoji různých skupin států způsobila, že bylo třeba krok za krokem postupovat k definování vlastního cíle, rozsahu a metod kodifikace.

Smyslem československé iniciativy je obhájit základní pokrokovou koncepci Charty OSN, která byla v letech studené války zdeformována a obětována mocenským vlivům tehdejší většiny. To platí především o ustanoveních článků 1 a 2 Charty, které vycházejí ze širokého pojetí univerzálního právního řádu a představují základ právní struktury mezinárodního společenství. Univerzální právní řád a Charta jako jeho vyjádření nejsou pouhým souhrnem statických zásad určených k ochraně nějakého *statu quo* v poměru mocenských sil ve světě. Tím se právní systém vybudovaný Chartou výrazně liší od původní koncepce Paktu Společnosti národů, která byla založena na myšlence ochrany versailleského systému. Charta počítá se změnami ve světě, a jak ukázal například proces dekolonizace a vznik tzv. třetího světa, dovede na hluboké vývojové proměny pružně reagovat a začlenit jejich výsledky do politického a právního systému, který vytvořila. Je tak nástrojem k podpoře *pružné stability*, která nepřehrazuje cesty pokrokového vývoje ve světě, nýbrž se tomuto vývoji přizpůsobuje a jeho výsledky legalizuje. Toto dynamické pojetí Charty předpokládá paralelní rozvoj právních zásad, na nichž mezinárodní zákonost spočívá.

Požadavek pokrokového rozvoje základních zásad soužití, vyjádřených v Chartě, si proráží cestu v urputném zápase s konzervativním pojetím západních mocností. Je ironií, jestliže zástupci USA, Velké Británie, Austrálie a jiných zemí obviňují na Valném shromáždění Československo, že svými návrhy podkopává jedinečné výsledky konference v San Francisku. Problém, jenž se objevil v celé své šíři v průběhu nynějších kodifikačních prací, však ve skutečnosti záleží v tom, že západní mocnosti nejenom odpírají zásadám Charty schopnost absorbovat výsledky poválečného vývoje a využít jich k posílení právních standardů, ale dokonce se snaží zúžit na minimum právo a povinnosti států, tak jak byly koncipovány v roce 1945. Setkáváme se na příklad s tvrzením, že právo národů na sebeurčení, vyhlášené v článku 1 Charty, nemůže být pojímáno jako právní závazek, nýbrž jako politický postulát, jehož naplnění závisí na dobré vůli jednotlivých (rozuměj koloniálních) států. Stejněho druhu je i teze obhajovaná s obdivuhodnou tvrdošijností, že nic v Chartě nezavazuje státy k tomu, aby se vystříhaly vměšování do vnitřních věcí jiných států. Tyto dva příklady, které by bylo možno doplnit řadou dalších, svědčí o tom, že v nazírání na závazky Charty — a samozřejmě to platí ještě ve větší míře o jejich aplikaci — existují ještě dnes, po 22 letech existence tohoto výjimečného a trvalého dokumentu, hluboké rozdíly.

Trvat na *statu quo* v mezinárodním právu nebo dokonce se pokoušet vnutit vlastní zastaralé pojetí práva by za současných podmínek znamenalo potlačovat jeho aktivní úlohu v mezinárodním uspořádání. Tato základní pravda vystupuje v dramatických podobách jak v Organizaci spojených národů, tak i mimo ni, kdykoli je hledáno spravedlivé a trvalé řešení sporných mezinárodních otázek.

Proto byla československá iniciativa v oblasti kodifikace a pokrokového rozvoje základních právních zásad mírového soužití přijata většinou členských států s nadějí, že pomůže překlenout neblahou mezeru v jednotném chápání zásad Charty a že se její výsledky projeví ve sblížení měřítek, s nimiž přistupují různé státy k řešení otevřených mezinárodních problémů.

Formulace norem mezinárodního práva nebo jejich přizpůsobování novým podmínkám je výslednicí koordinace mezi rozličnými právními koncepcemi

a mezi různými ospravedlnitelnými zájmy. Jejich závaznost spočívá na dohodě přinejmenším mezi převážnou většinou států, počítaje v to státy obou hlavních společenských soustav. Československá iniciativa respektuje tento základní předpoklad, i když metoda *konsensu* používaná při kodifikaci zásad mírového soužití způsobuje zpomalení tempa kodifikační práce a vyžaduje značné namahy a trpělivosti. Nutnost dosažení shody však nesmí být zneužívána k vetování pokrokového rozvoje mezinárodního práva, jak to činí některé západní mocnosti tím, že odmítají svůj souhlas se zásadami, které se jinak těší nejširší, téměř jednomyslné podpoře. Metoda konsensu musí být chápána jako impuls ke vzájemným konzultacím a k hledání optimálních podmínek dohody při respektování celosvětových zájmů.

Nesnadným úkolem bylo prosadit rozhodnutí, že výsledky kodifikační práce mají být zahrnuty do Deklarace právních zásad, která by byla vyhlášena Valným shromážděním OSN. V této souvislosti vznikala řada otázek, na které bylo třeba hledat odpověď. Například otázka o tom, zda je Valné shromáždění orgánem oprávněným ke specifikaci závazků, jež jsou obecně definovány v Chartě. V jakém poměru bude Deklarace k Chartě a jakou právní povahu je možné Deklaraci přisuzovat? Nebude přijetí Deklarace konstruováno jako nepřímá revize Charty? Ne na všechny otázky byla nalezena shodná odpověď. V pojetí, jaké v této věci prosazuje Československo, má být Deklarace autoritativním vyhlášením obsahu základních zásad mírového soužití, sloužícího podpoře cílů Charty OSN, a důraznou výzvou k jejich přísnému dodržování. Pravomoc Valného shromáždění k tomuto kroku lze opřít o jednu z důležitých funkcí OSN — projednávat obecné zásady součinnosti mezi státy a činit opatření ke kodifikaci a pokrokovému rozvoji mezinárodního práva. Deklarace bude autentickým interpretačním nástrojem sloužícím dokonalejší aplikaci základních zásad Charty. Jako výraz všeobecného právního přesvědčení a dokument, jenž bude bezpochyby schválen velikým počtem států, získá Deklarace mimořádnou politickou váhu a poskytne mezinárodní veřejnosti objektivní měřítko pro posuzování legálnosti akcí toho či onoho státu.

Rozpracování právních zásad mírového soužití a příprava Deklarace vytvořily platformu pro společnou akci socialistických a neangažovaných států. Socialistické státy i neangažované země vystupují proti politice síly a za rozvoj mezinárodní spolupráce založené na respektování svrchovanosti a rovnoprávnosti států. Jsou hluboce zainteresovány na posílení základů mezinárodní zákonnosti a v respektování zásad Charty OSN spatřují předpoklad mírového vývoje ve světě. Pro desítky nových afrických a asijských států, které vstoupily do společenství nezávislých států od konce druhé světové války, se kodifikace stala příležitostí k tomu, aby učinily vlastní přínos k rozvoji základního fondu mezinárodního práva, jež při svém vzniku přijaly.

Přitažlivá síla myšlenky mírového soužití poskytuje podnikanému dílu spolehlivé zázemí. Přes rušivé vlivy vnějších podmínek, které jednání doprovázejí, přes opakované pokusy odpůrců kodifikace zavést jednání do bezperspektivní legalistické polemiky a přes objektivní obtížnost tematiky se krok za krokem dospívá k cíli. Na prvním zasedání zvláštního výboru se podařilo dosáhnout uspokojivé formulace zásady svrchované rovnosti států, která vytváří základnu pro mírové soužití států s rozdílným společenským zřízením. Na druhém zasedání byl vypracován ucelený text zásady, podle níž státy mají povinnost řešit své spory mírovými prostředky tak, aby mezinárodní mír a bezpečnost nebyly

ohrožovány. Zároveň bylo rozhodnuto — pro odpor západních mocností cestou většinového hlasování — o tom, že při vymezení obsahu zásady nevměšování se bude výbor řídit Deklarací o nepřipustnosti vměšování do vnitřních věcí států a o ochraně jejich svrchovanosti a nezávislosti, přijatou na XX. zasedání Valného shromáždění OSN (rezoluce č. 2131/XX). Na třetím zasedání výboru byl učiněn pokrok přijetím dohodnutého znění dvou dalších zásad — zásady spolupráce států a povinnosti států plnit v dobré víře své mezinárodní závazky. Dosažené výsledky rozptylují pochybovačné hlasy kritiků československé iniciativy, kteří na počátku cesty záměrně šířili skepticizmus a nevíru v reálnost vytýčeného úkolu.

Přesto však nejtěžší bitva nebyla dosud vybojována. Dvě stěžejní zásady mírového soužití — zákaz hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích a zásada rovných práv a sebeurčení národů — zůstávají dosud za hranicemi schopnosti zvláštního výboru dosáhnout dohody. Toto konstatování nemůže nikoho překvapit. Je symptomatickým svědectvím o současné krizi v mezinárodních vztazích a obžalobou imperialistických mocností, které porušováním obou těchto zásad ohrožují mír a bezpečnost světa. Je však zároveň výzvou k zesílení společných akcí mírumilovných států a široké světové veřejnosti na obranu míru a nezadatelných práv národů. Není pochyb o tom, že nebude-li dosaženo shody o obsahu obou zmíněných zásad ve zvláštním výboru na jeho příštím zasedání, rozhodne Valné shromáždění OSN zdrcující většinou o takových formulacích zákazu hrozby silou nebo použití síly a zásady sebeurčení národů, jež budou ve shodě s právním vědomím národů a potřebami doby.

Boj za přijetí a plně prosazení zásad mírového soužití v mezinárodních vztazích je zápasem za mír, spravedlnost a pokrok ve světovém měřítku. Současné jednání o kodifikaci zásad, uskutečňované v Organizaci spojených národů z iniciativy Československa, je dílčím, nikoli však zanedbatelným příspěvkem k dosažení tohoto cíle. V současné době, poznamenané dramaty agresí, konfliktů a napětí, pomáhá izolovat a odsoudit rušitele míru. Zároveň ukazuje alternativu, která může vyznačit mírovou cestu ode dneška k zítřku.

Důsledné uplatnění zásad mírového soužití ve vztazích mezi státy s rozdílným společenským zřízením je aktuálním problémem *evropské politiky*. Do zvlášť ostrého světla se dostává v poslední době, kdy na našem kontinentě sílí tendence k normalizaci poměrů rozjitřených antagonismy, jež vyvolala studená válka a protichůdný vývoj ve dvou částech Evropy. Tyto tendence se prosazují navzdory překážkám, jež kladou zaoceánské imperialistické síly, které pojaly prostřednictvím NATO západní část Evropy do svých globálních mocenských plánů, jejichž realizaci v současné době zpodobňuje válka USA ve Vietnamu. Není náhodou, že reakcí na události v jihovýchodní Asii je právě posílení procesu emancipace západní Evropy z vlivu USA.

Závan nového větru otáčí směrovku evropského vývoje k řešení problémů evropské bezpečnosti. Zárukou pro mír v Evropě by bylo nastolení vztahů založených na mírovém soužití států s rozdílným společenským zřízením, vytvoření účinného systému bezpečnosti, odpovídajícího zájmům všech národů a cílům a zásadám Charty OSN, a vybudování svazků trvalé spolupráce mezi všemi evropskými státy za podmínek naprosté rovnoprávnosti a vzájemných

výhod. K tomu ukázaly cestu socialistické státy v *Deklaraci o zajištění míru a bezpečnosti v Evropě*, schválené na bukureštském zasedání Politického poradního výboru Varšavské smlouvy v červenci 1966. V témže duchu se nese *Prohlášení* přijaté na konferenci evropských komunistických a dělnických stran v Karlových Varech v dubnu 1967. Oba dokumenty vyzývají k cílevědomému úsilí evropských vlád a mírumilovné a demokratické veřejnosti, zaměřenému na to, aby byly vytvářeny příznivé předpoklady pro zlepšení poměrů v Evropě a odstraňovány překážky, jež dosud stojí v cestě vzájemnému pozorování a spolupráci.

V tomto smyslu vystupuje do popředí nezbytná podmínka respektovat společenské politické a územní reality na evropském kontinentě, jež se vytvořily v důsledku druhé světové války.

Mír a bezpečnost v Evropě, stejně tak jako i jinde ve světě rovněž vyžadují, aby vztahy mezi státy byly založeny na plném a bezvýhradném uznání a respektování zásad mírového soužití. Pouhá rovnováha mocenských sil trvalou stabilitu ve vztazích mezi státy neudrží, neboť je otevřena občasným výkyvům, a rovněž nezaručuje schopnost vypořádat se s vlivem řady subtilních faktorů, které působí v oblasti mocenské struktury, především v oblasti ekonomické.

Poválečný vývoj vytvořil nebezpečné vakuum v právní infrastruktuře Evropy. Od roku 1945 nebylo prakticky vykonáno nic, co by v celoevropském měřítku zpevnilo vzájemné právní závazky, týkající se podpory míru a rozvoje mírových vztahů. Naopak, léta studené války zanechala za sebou v tomto ohledu nejistotu. Proto je třeba posilování těchto zásad ve vzájemných vztazích chápat jako ústrojnou součást procesu uvolňování napětí a normalizace.

V tomto kontextu by mohly sehrát kladnou úlohu hlavní myšlenky iniciativy, kterou v rámci OSN od roku 1962 prosazuje Československo. Jak již bylo uvedeno, směřuje tato iniciativa k omezení prostoru pro mocenskou politiku síly v mezinárodních vztazích a k upevnění mezinárodní zákonnosti. Jejím cílem je dosáhnout toho, aby byla zdůrazněna povinnost států podrobovat svou politiku zásadám Charty OSN a vystříhat se činů, jež jsou s nimi v rozporu.

Z hlediska ovlivnění vývoje v Evropě žádoucím směrem by mělo velký význam, kdyby se všechny evropské státy rozhodly nastoupit cestu respektování zájmů míru a vyjádřily svou připravenost řídit se při provádění své politiky zásadami, jež mají rozhodující význam pro posílení mírových vztahů a pro zajištění předpokladů k dosažení dorozumění a spolupráce.

Specifikum evropských poměrů vyžaduje především důraz na absolutní zákaz hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu. Souhrn politických, mocenských a vojenských faktorů, které determinují dnešní evropskou skutečnost, činí nepravděpodobnou jakoukoli možnost udusit nebo lokalizovat konflikt, který by vzešel z pokusu použít na evropské půdě ozbrojené síly.

Z toho rovněž vyplývá nutnost uznat postulát, že jakékoli sporné otázky mezi evropskými státy musí být řešeny *vylučně* pokojnými prostředky, především jednáním.

Nemenší váhu je nutno přikládat zákazu vměšování do vnitřních věcí kteréhokoli státu, omezování jeho svrchovanosti a zasahování do jeho nezadatelných práv.

Náležitě zakotvení těchto stěžejních zásad, například v celoevropské úmluvě, k níž by se připojily všechny státy kontinentu — tak jak to navrhla karlo-

varská konference ve svém Prohlášení — by bylo významným krokem k uvolnění napětí v Evropě. Neexistují důvody, které by mohly být platně uváděny proti uskutečnění takového opatření. Závazek nepoužívat sílu a nevměšovat se do vnitřních věcí jiných zemí mají bez jakýchkoli výjimek všechny státy — členové i nečlenové OSN. Jeho potvrzení ve zvláštním smluvním dokumentu nesníží autoritu Charty OSN ani jiného mezinárodního nástroje, jehož cílem je udržovat mír a stabilitu. Nemůže vytvořit problémy vnitropolitického rázu, neboť je v životním zájmu každého evropského národa, aby se zvýšila váha záruk proti útoku a vnějším zásahům.

K předpokladům mírového soužití patří respektování svrchované rovnosti všech evropských států, jejich územní celistvosti a nedotknutelnosti a jejich práva svobodně rozhodovat o svém politickém a hospodářském zřízení, jakož i práva účastnit se na základě naprosté rovnosti řešení všech mezinárodních otázek, na nichž mají legitimní zájem. Právě v Evropě zeje v tomto směru ohromná mezera, která vytváří osudné ohnisko napětí. Stoupenci studené války vytvořili doktrínu kolektivního neuznání některých států a aplikovali ji v Evropě v poměru k Německé demokratické republice. Zájmy míru a bezpečnosti vyžadují, aby tuto nerealistickou a protiprávní doktrínu nahradila praxe kolektivního uznání existence dvou svrchovaných německých států.

V systému evropského soužití musí nalézt své důležité místo zásada přísného dodržování platných mezinárodních smluv a závazků. Princip *pacta sunt servanda* je stimulatorem důvěry mezi státy a nenahraditelným stabilizačním prvkem v jejich vztazích.

Okruh základních zásad mírového soužití, které by měly nalézt uplatnění ve vztazích mezi evropskými státy, nemůže být úplný, aniž by zahrnoval povinnost vynakládat společně úsilí k odvrácení ozbrojeného konfliktu a za tím účelem napomáhat dosažení dohod o takových opatřeních, jež účinně přispějí k zastavení závodů ve zbrojení a k odzbrojení, ke zlepšení situace a k posílení důvěry mezi evropskými státy.

Totéž platí o rozvíjení rovnoprávné, vzájemně výhodné hospodářské, vědeckotechnické a kulturní spolupráce mezi všemi evropskými státy bez jakékoli diskriminace. Převratný rozvoj vědy a techniky, příznačný pro současnou epochu a dosahující v Evropě vysokého stupně, klade do popředí nutnost společně dohodnutých akcí v těchto oblastech. Dorozumění při vymezení podmínek spolupráce by pomohlo k postupnému překonání ekonomického partikularismu a otevřelo by široké možnosti pro uskutečnění mnoha závažných celoevropských projektů.

Důsledné uplatnění těchto hlavních zásad mírového soužití by bezpochyby rozšířilo horizonty mírového vývoje našeho kontinentu. Spolu s dalšími opatřeními by položilo základy k systému kolektivní bezpečnosti, který je cílem snah všech demokratických a mírumilovných sil v Evropě. Z hlediska menších států a také těch, které stojí mimo existující seskupení, by mělo zvláštní význam: odpovídalo by jejich životním zájmům a usnadnilo by jim aktivnější působení na utváření evropských záležitostí.

Zkušenosti z dosavadního průběhu kodifikace zásad mírového soužití v rámci OSN by mohly být vhodně využity při hledání optimální cesty a metody, jimiž by bylo lze dosáti potvrzení zásad a zvýšení koeficientu jejich účinnosti ve vztazích mezi evropskými státy.